

ಬಾನ್ಸರಿ ಉಸ್ತಾದ್!

ಕೊಳಲು ನುಡಿಸಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಗಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ

69 ವರ್ಷದ ಹಿಂತವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳುವ ಸುಮಧುರ ನಾದವೇ ಸಂಗೀತ ಎಂಬುದು ಸಂಗೀತಕ್ಕಿರುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ಸಂಗೀತವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಹಾಡುವುದು ಅಥವಾ ನುಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಸ್ವರ, ರಾಗ, ತಾಳ, ಭಾವ, ನಡೆ, ಸ್ಥಾಯಿ, ಗತಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಗೀತದ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಜ್ಞಾನವೂ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸಾಣಿಕೆ ಇರಲಿ, ಗಾಯನವೇ ಇರಲಿ ಸಾಧಿವಾದ್ಯವೂ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಧಿ ವಾದ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನುಡಿಸಿದ ಬಾನ್ಸರಿ ವಾದನದ ತುಣುಕೊಂದು ಇದೀಗ ಕೇಳುಗರಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನ ಮೂಡಿಸಿದ್ದು, ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದ ಅನೇಕ ಸಂಗೀತಗಾರರು, ಸಂಗೀತ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಮೊಬೈಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ರಿಂಗ್ ಟೋನ್ ಆಗಿ ರಿಂಗಣಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಉಸ್ತಾದ್ ಶೇಖ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಖಾಜಿ, ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಬಾನ್ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ ವಿದ್ವಾಂಸರು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನ ಓಪನ್ ಏರ್ ಸಭಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೇ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಯಾವುದೋ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳಲು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ಯಾವುದೇ ಸಾಧಿ ಇಲ್ಲದೆ 'ಶ್ಯಾಮ್‌ಕಲ್ಯಾಣ್' ರಾಗ ನುಡಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೊಬೈಲ್‌ನಲ್ಲಿ ರೆಕಾರ್ಡ್ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ನುಡಿಸಿದ ಶಾಂತತೆ ಮತ್ತು ಶಂಗಾರ ಗುಣವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವ ಈ ರಾಗ ಅತ್ಯದ್ಭುತವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದು, ಕೇಳುಗರಲ್ಲಿ 'ರಾಗ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ'ಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಮುಂಚೂಣಿ ಬಾನ್ಸರಿ ವಾದಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಉಸ್ತಾದ್ ಖಾಜಿ ಅವರು, ಕಲಬುರ್ಗಿ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಿಲಯ ಕಲಾವಿದರಾಗಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿವೃತ್ತರಾದವರು. ಸದ್ಯ ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ

ನೆಲೆಸಿರುವ ಅವರು, ಕಛೇರಿ ನೀಡುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ವಿವಿಧ ಕಾಲೇಜುಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಗೀತ ಉಪನ್ಯಾಸ, ಪ್ರಾತ್ಯಕ್ಷಿಕೆ ನೀಡಿ ಉತ್ತಮ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದೂ ಹೆಸರಾದವರು. ರೇಡಿಯೊ ರಂಗ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ ವಾದ್ಯ ಸಂಗೀತ ಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ ಅಪರೂಪದ ಸಾಧಕರು.

ಒಲವಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ...

ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಾಡಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಖಾಜಿ ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಪದ ಸಂಗೀತ, ಲಾವಣಿ, ನಾಟಕ, ದೊಡ್ಡಾಟ, ಸಣ್ಣಾಟ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಜೊತೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ವಿವಿಧ ಜಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸುವ ಹುಚ್ಚು. ಹಾಗೆ ಹೋದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರುವ ಕೊಳಲು, ಪೀಟಿಯ ಕಡೆಗೇ ಮನಸ್ಸು ವಾಲುತ್ತಿತ್ತು. ನುಡಿಸಲು ಬರುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಪ್ರತೀ ಜಾತ್ರೆಯಿಂದ ಕೊಳಲುಗಳನ್ನು ಖರೀದಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಜಮಾ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ 1970-71ರಲ್ಲಿ ಸಿಂಧನೂರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಬಿ ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಬಾನ್ಸರಿ ವಾದಕ ಪಂ. ವಿಠಲ್ ಸಾ ನೀಲಕಂಠ ಬದಿ ಅವರ ಪರಿಚಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಖಾಜಿ ಅವರಿಗೆ ಬಾನ್ಸರಿ ನುಡಿಸಲು ಕಲಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸುಮಾರು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸತತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದರು. ಮುಂದೆ ಆಕಾಶವಾಣಿ ಆಡಿಷನ್‌ನಲ್ಲೂ ಖಾಸಾದರು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ನಡೆಸುವ ಸಂಗೀತ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಬಾನ್ಸರಿ ವಾದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ರ್ಯಾಂಕ್ ಲಭಿಸಿತು. ಹೀಗೆ ಖಾಜಿ ಅವರಿಗೆ ಸುಷಿರ ವಾದ್ಯ ಬಾನ್ಸರಿಯೊಂದಿಗೆ ನಂಟು ಕಾಯಂ ಆಯಿತು.

ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಸಂಗೀತ ಸಮಾರಂಭ, ಸಮ್ಮೇಳನ, ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಬಾನ್ಸರಿ ನುಡಿಸಿದರು. ದೇಶದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವೇದಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಕೊಳಲನಾದ

ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದ ಕೊಳಲು ವಾದನದಲ್ಲಿ ಉಸ್ತಾದ್ ಶೇಖ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ಖಾಜಿ ಅವರದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಹೆಸರು. ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೊಳಲು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಅವರು, ರಾಗ ರಸವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಬಗ್ಗೆ ಆಳವಾದ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯ ಮುಂಚೂಣಿ ಬಾನ್ಸರಿ ವಾದಕರಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಉಸ್ತಾದರು 'ಸುಧಾ'ಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಸಂದರ್ಶನದ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ.

ಉಮಾ ಅನಂತ

ಅನುರಣಿಸಿದೆ. ವಾದ್ಯ ನುಡಿಸಲು ರಾಗಗಳ ಪರಿಚಯ, ತಾಳದ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಲಯಜ್ಞಾನ ಅಗತ್ಯ ಎಂದು ಮನಗಂಡ ಖಾಜಿ ಅವರು ಸಂಗೀತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಞಿ ಗಂಗೂಬಾಯಿ ಹಾನಗಲ್ ಅವರ ಬಳಿ ಸುಮಾರು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ 'ಕಿರಾಣಾ ಘರಾಣ' ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಯನವನ್ನೂ ಕಲಿತರು. ಇಲ್ಲಿ ಕಲಿತದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೇಳಿಯಿಂದಲೇ ಸಂಗೀತದ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಬಹುದು ಎಂಬುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

'ಬಾನ್ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರು ನಿಯಂತ್ರಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತುಟಿಗಳ ಚಲನೆ, ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿ, ಶ್ರುತಿಬದ್ಧವಾಗಿ ನುಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ... ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ' ಎನ್ನುವ ಉಸ್ತಾದ್ ಖಾಜಿ, 'ತೋಡಿ, ಜೋನ್‌ಪುರಿ, ಕೋಮಲ ರಿಷಭ ಅಸಾವರಿ ಮುಂತಾದ ಕಷ್ಟಕರ ರಾಗಗಳನ್ನು ಕೊಳಲಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತಪಡಿಸುವುದು ಬಹಳ ತ್ರಾಸದಾಯಕ. ತೋಡಿ ರಾಗ ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾದ ಕಾರಣ ಸತತ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಒಂದೇ ರಾಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ. ಬಾನ್ಸರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾತಾಗಿರುವ ಪಂ. ಪನ್ನಾಲಾಲ್ ಘೋಷ್, ಪಂ. ಬೋಲೆನಾಥ್, ಪಂ. ಹರಿಪ್ರಸಾದ್ ಚೌರಾಸಿಯ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಸತತ ಪರಿಶ್ರಮ ದಿಂದಲೇ ಹೆಸರುವಾಸಿಯಾದವರು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

'ಗುಲ್ಬರ್ಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಗೆ 1989ರಲ್ಲಿ